

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ויצא

(חלק כ שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלוקטי שיחות
שבוע פרשת ויצא, ל' מרחשון — ו' כסלו, ה'תשפ"ה (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2024
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ויצא ב

„מאי רבותיה“, ותירוצו הוא (כתירוצו הגמרא) ש„קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו“, והחידוש („רבותיה“) שבהבטחה כאן הוא – „שתהא נוחה ליכבש לבניו“ (כשם ש„ד' אמות של משכבו“ נוחים ליכבש).

אלא שעפ"ז צריך להבין:

(א) מאחר שאפילו בפירושו לש"ס נזקק רש"י לתוספת ההסבר (על לשון הגמרא „שתהא נוחה ליכבש לבניו“) – „כד' אמות של משכבו“, כל־שכן שהיה לו להוסיף לשון (והסברה) זו בפירושו לתורה (שנכתב, כמדובר כמה פעמים, גם) עבור „בן חמש למקרא“!

(ב) אם אכן הקושי בכתוב הוא „מאי רבותיה“ (היינו, איך אפשר לומר שהבטיחו הקב"ה רק ארבע אמות מן הארץ) – אינו מחוור: לפי זה היה לרש"י להעתיק מן הכתוב גם את רישא דקרא „הארץ אשר אתה (שוכב עליה)“,⁸ מאחר שהקושי אינו בלשון „שוכב עליה“ כשלעצמה, אלא בכך ששטח הארץ אשר „אתה שוכב עליה“ הנו קטן ביותר (ארבע אמות).

ומזה מובן, (שלפי פשוטו של מקרא

א. בדברי רש"י בפרשתנו מצינו פירוש שבהשקפה ראשונה נראה שרש"י העתיקו (כמעט אות באות) מן הגמרא, אולם לאחרי העיון (ובפרט על־ידי הדיוק בלשון רש"י) מתברר שהיתה לרש"י כוונה חדשה לגמרי בפירושו.

על הפסוקי „הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך“ אמרו חז"ל (בגמרא²): הארץ אשר אתה שוכב עליה וגו' מאי רבותיה (וכי³ ארבע אמות משכבו הבטיחו לתת לבניו – רש"י). אמר רבי יצחק מלמד שקפלה הקב"ה לכל ארץ ישראל והניחה תחת יעקב אבינו (כדי⁵) שתהא נוחה ליכבש לבניו (כד' אמות של משכבו³ – רש"י).

ובפירושו על התורה העתיק רש"י מן הכתוב את התיבות „שוכב עליה“, ופירש: קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו.

המפרשים נקטו⁶ שרש"י בא אף הוא ליישב את השאלה שבגמרא,

(1) פרשתנו כה, יג.

(2) חולין צא, ב.

(3) כ"ה בהגהות הב"ח שם. רא"ם פרשתנו כאן.

(4) ראה גם זהר פרשתנו (קנו, רע"א): וכי ההוא אתר בלחודוי אבטח ל' קב"ה דהא ארבע אמינן או חמשה הוו ולא יתיר.

(5) כ"ה בדק"ם חולין שם בשם „כל הכ"י“ (וראה לקמן הערה 9). וראה לקמן בפנים סעיף ב ויו"ד.

(6) ס' הזכרון, רא"ם, גו"א, באר מים חיים

(לאחי המהר"ל), דבק טוב ועוד.

(7) בכו"כ דפוסי רש"י שלפנינו, נדפס בסוגריים „כד' אמות שזה מקומו של אדם“ (ובדפוסים אחרים נדפסו התיבות „כד' אמות“ בלי סוגריים). אבל בדפוס א* דרש"י ובכל כתי"י רש"י שתח"י (לבד א') ליתא תיבות אלו.

(8) כמו בגמרא, שמעתיק גם תיבות אלו.

(* בצילום דפוס שני שתח"י נתוספו תיבות אלו על הגליון).

אברהם, באמצעות דיבור וכיוצא בזה¹⁰. והאמנם לשם כך יש צורך בנס, ובנס כה גדול (ללא כל אחיזה בטבע), „קיפול“ כל ארץ ישראל תחת (ארבע אמותיו של) יעקב¹¹!

ג. לכאורה אפשר ליישב: על-דרך הפשט קשה לומר שבכך ש„קיפל הקב“ה כו' תחתיו“ (תחת יעקב) נפעלה פעולה כזו, שנעשתה הארץ „נוחה ליכבש לבניו“ (כמה וכמה דורות לאחרי זה)¹² – ולכן פירש רש"י שהיה זה רמז בלבד.

אלא שעדיין השאלה במקומה – הלא הודעת עתידות נעשית על-ידי

– וממילא) לדרכו של רש"י לא קשה שאלת הגמרא „מאי רבותיה“, ולא בא רש"י אלא ליישב (קושיא על) הלשון „שוכב עליה“ עצמה; ועל-דרך-זה מובן שאת ההבטחה „שתהא נוחה ליכבש לבניו“ למדנו (לא מגודל שטח „הארץ אשר אתה שוכב עליה“, אלא) מן הלשון „שוכב עליה“ גופא.

ב. בעצם הפירוש „רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו“ – צריך להבין:

בגמרא הלשון היא „קפלה הקב“ה כו' (כדי) שתהא נוחה ליכבש לבניו“, אבל רש"י (שינה ו)הוסיף „רמז לוי שתהא נוחה כו“. והחילוק ביניהם בפשטות: הלשון „(כדי) שתהא נוחה ליכבש לבניו“ משמעה שפעולה זו „קפלה הקב“ה כו“, פעלה ש„תהא נוחה ליכבש כו“; משא”כ „רמז לו שתהא כו“ היינו רק שהקב“ה רמז וגילה כאן ליעקב דבר שיארע לאחר זמן, שהארץ עתידה להיות „נוחה ליכבש“.

וצריך להבין: למה שינה רש"י מן הגמרא? ולכאורה, אדרבה: בשלמא לפי הגמרא, שבכך ש„קפלה הקב“ה כו“ פעל „שתהא נוחה כו“, מובן הצורך בנס הקיפול; אבל אם לא היה זה אלא לשם נתינת רמז ליעקב על העתיד, הרי הדרך לכך (להודעת עתידות) היא, כמסופר לעיל לגבי

10 ראה פרש"י לך (טו, טז) כו"כ רמזים. 11 כמו ששקוט במפרשי רש"י (גו"א, משכיל לדוד, באר יצחק ועוד) איך אפ"ל נס כזה (וביאורם – אינם כפשוטו (ע"ש), ולא נרמזו כלל ברש"י. ואכ"מ).

בחוקוני עה"פ, שכל זה הי' בחלום – אבל כמדובר כמה פעמים לשון פרש"י עה"ת הוא לכל לראש כפשוטו (כמובן לבן חמש) – היינו שקיפל כפשוטו ואמירת שוכב עלי' הי' בחלום.

12 בתו"כ חולין שם מפרש, דזה שנוחה ליכבש כו' הוא מפני שיעקב קנה א"י ע"י שקפלה תחתיו (וראה גם צרור המור וצפ"ג עה"ת פרשתנו עה"פ) ובמילא לא יהי' מקום לקטרוג כו' – ע"ד מ"ש ברשב"ם (ב"ק ק, א) במחז"ל גבי אברהם (הובא לקמן בפנים סעיף ד) –

אבל ע"ד הפשט לא מסתבר לומר שזה שידע יעקב שלשעה קיפל הקב“ה כו' פעל באופן טבעי שלא יערערו האמונות כו' כו"כ דורות לאחז"ו (ובפרט את"ל שכ"ז הי' בחלום, כבהערה הקודמת) [וגם בנוגע להילוך אברהם בארץ כו' שברשב"ם שם – ע"ד הפשט לא מסתבר לומר שעיי"ז נעשה נוחה ליכבש לבניו (ובפרט את"ל שלא קנה אברהם א"י ע"י הילוכו זה – ראה לקמן הערה 33), שלכן לא הביא רש"י זה בפירושו עה"ת, כדלקמן בפנים שם].

9 כ"ה בדפוס רש"י לפנינו ובדפוס שני דרש"י*. אבל בדפוס ראשון דרש"י וכת"י רש"י שתח"י תיבות אלו ליתא (ובכמה כת"י – כ"די שתהא כו"). ראה לעיל הערה 5.

(* בצילום דפוס שני שתח"י, תיבות אלו מוקפות בסוגריים ומעל השורה הוגה „כדי“.

בארץ ישראל (וכדלקמן ס"ז) בכך שיתהלך בה ככל אשר יחפוץ באין מפריע, מעשה בעל הבית –

ואם כן, למה פירש רש"י לגבי יעקב, שמה ש"קיפל הקב"ה כו"ו" היה (לא כהוכחה על בעלותו בארץ ישראל (כפירוש המדרש), אלא) כי עי"ז, רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו¹⁸?

ה. והביאור בזה:

בפשוטו של מקרא מלכתחילה אין כל מקום לשאלה (שבגמרא) „מאי רבותיה“, כי הלשון „אשר אתה שוכב עליה“ (אין משמעה השטח המצומצם שעליו שכב יעקב, אלא הארץ המדוברת כאן, היינו שלשון (זו) מפרשת את תיבת „הארץ“, בה' הידיעה: מהי הארץ המדוברת כאן – זוהי הארץ אשר עליה הנך שוכב, וארץ זו „לך אתננה ולזרעך“¹⁹.

ומעתה מובן הטעם שלא עמד רש"י (גם) על הנאמר (לעיל²⁰) לגבי אברהם „כי את כל הארץ אשר אתה וזאה לך אתננה גו"ו" – דלכאורה תמוה על-דרך ה"נ"ל²¹: הלא אדם יכול לראות בעיניו

דיבור; ולא עביד הקב"ה ניסא למגנא^{12*}.

גם אינו מובן: תוכן הפירוש „קיפל הקב"ה כו"ו" מופיע גם במדרש¹³, אלא ששם הסיום הוא (לא) „שתהא נוחה ליכבש לבניו“, כי אם) „כאינש דאמר מן תחות רישא דידך" – היינו שבכך נתן הקב"ה ליעקב בעלות על ארץ ישראל¹⁴.

ואם כן, למה פירש רש"י שהפעולה „קיפל הקב"ה כו"ו" היתה רמז „שתהא נוחה ליכבש לבניו“, ואזי קשה כנ"ל – ולא (כפירוש המדרש) שהדבר היה כדי להראות את בעלותו של יעקב גופא על ארץ ישראל („מן תחות רישא דידך"?)

ד. והתמיהה אף גדולה מזו: כעין זה נאמר בגמרא גם בנוגע לאברהם¹⁵, שטעם הציווי¹⁶ „קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה" הוא „כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו" – אבל שם לא הביא זאת רש"י, ואם כן, משמע שבדרך הפשוט קשה לומר שענין „נוחה ליכבש לבניו" נעשה על-ידי פעולת האבי¹⁷,

– והמכוון בציווי „קום התהלך בארץ" הוא בפשוטות (עד שרש"י אינו צריך לבאר זאת בפירוש), שאברהם יעשה פעולה המעידה על בעלותו

12* (ראה דרשות הר"ן דרוש ח הקדמה הא' וראה לקו"ש ח"ה ע' 124 ואילך (ועוד).

13 ב"ר עה"פ (פ"ט, ד).

14 שמוזקת בידו כדבר המונח תחת ראשו (ראה יפה תואר השלם ורד"ל לב"ר שם. וראה לעיל הערה 12).

15 ב"ב ק, א (כדעת רבנו).

16 לך יג, יו.

17 ראה לעיל הערה 12.

18 בתו"ח חולין שם משמע שמפרש דהיינו הך, כי זה שנות ליכבש לבניו הוא מפני שעייז קנה יעקב א"י (כנ"ל הערה 12) – אבל (נוסף על ה"נ"ל הערה 12) מזה גופא שרש"י (והש"ס) מדגיש נוחה ליכבש לבניו, מוכח, שהו"ע בפ"ע. וראה יפה תואר (השלם) לב"ר שם.

19 כמ"ש ביפה תואר (השלם) לב"ר שם (הועתק בעץ יוסף לע"י חולין שם). וראה גם ספורנו עה"פ (ודלא כמ"ש בבאר יצחק לרש"י כאן). ולהעיר גם מנ"ה הגירסאות בת"א כאן א) „שרי עליה" ב) „שכיב עליה".

20 לך יג, טו.

21 כמו שהקשה בזהר פרשתנו (קנה, סע"ב)

ו. אולם הקושיא בפסוק דידן שבא רש"י לסלק היא: לשם מה בכלל היה הקב"ה צריך להוסיף (את הלשון „שוכב עליה“ כ) סימן על ארץ ישראל – הרי היה די גם באמירה (בדומה ללשון בכמה מקומות²⁸) „הארץ הזאת לך אתננה גו“²⁹?

ובשלמא לגבי אברהם, מובן הטעם שאמר לו הקב"ה „שא נא עיניך גו“ הארץ אשר אתה רואה גו“ – שכן רגיל הדבר להראות לאדם מתנה הניתנת לו, כדי שתהיה לו הכרה בדבר הניתן לו.

אבל מה בא להוסיף „אשר אתה שוכב עליה“?

ולכן מפרש רש"י „קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו“: באמירה „הארץ אשר אתה שוכב עליה“ בא הקב"ה לתת סימן (לא מהי הארץ המדוברת – כמו „אשר אתה רואה“ האמור באברהם – אלא) לבעלותו של יעקב על הארץ³⁰, בדוגמת „קום התהלך בארץ“ דאברהם (כנ"ל ס"ד).

ז. אלא שעדיין אין זה ביאור מספיק:

הטעם (לפי הפשוט) לצייוי הקב"ה לאברהם „קום התהלך בארץ“ אינו משום שעי"ז התחזקה הבטחת הקב"ה („לך אתננה ולזרעך“),

– אמנם על-דרך הדרוש וכו' יש

רק שטח מצומצם²² (מתוך ארץ ישראל²³), ובפרט שהארץ היא ארץ הרים ובקעות²⁴ – ואם כן, מהי כוונת ההבטחה „הארץ אשר אתה רואה לך אתננה“²⁵?

ואפילו אם תמצוי לומר שאברהם עמד אז על הר גבוה²⁶ והיה ביכלתו לראות שטח גדול ביותר („צפונה ונגבה וקדמה וימה“²⁷), הרי עדיין דוחק גדול לומר שהיה יכול לראות משם את כל ארץ ישראל לגבולותיה –

אלא, על-דרך הפשט אין כאן קושיא מעיקרא, כי הלשון „הארץ אשר אתה רואה“ לא באה להגביל את שטח הארץ ש„אתננה“, כלומר שינתן לו רק מה שראו עיניו, אלא היא סימן המציין איזו ארץ היא שתנתן לו – „הארץ (בכללותה) אשר אתה רואה“.

– ובהמשך לזה מקשה (ע"ז) פ"ה „הארץ אשר אתה שוכב עליה“ דפרשתנו (כנ"ל הערה 4).

22 בזהר שם: תלת פרסי או ארבע או חמש פרסי. וראה הנסמן בניצוצי זהר שם.

23 שהיא ת' פרסי על ת' פרסי (רש"י שלח יג, כה).

24 עקב יא, יא.

25 ברש"י ויחי (מט, כו) „ולא הראהו אלא א"י בלבד“, ומשמע לכאורה שהקב"ה הראהו (בדרך נס) כל א"י (וראה גם אוה"ח לך שם).

אבל – אינו. כי מזה גופא שעל אתר לא פי' שהי' בזה נס (וראה אוה"ח לך שם, שהי' נס ע"ד קפיצת הדרך ומה שקיפל כו' תחתיו), מוכח שהי' ענין טבעי (ולהעיר מרש"י ברכה לד, א ואילך).

וברש"י „ולא הראהו אלא א"י בלבד“ לא נחית אלא לומר, ש„כל הארץ אשר אתה רואה“ היא רק א"י, ולא – חו"ל. וק"ל.

26 ראה לך שם (ג"ד) „וילך גו' אל מקום גו' בראשונה“ – והרי מקום המזבח „בראשונה“ הי' „ההרה“ (לך יב, ח).

27 לך יג, יד.

28 ראה לך יב, ז. טו, ז. שם, יח. ועוד.

29 ראה ע"ז יפה תואר שם. משכיל לדוד

כאן.

30 ואין רש"י צריך לכתוב זה בפירוש, כי זה מובן מאליו (וכמו שאין רש"י מפרש הטעם ד„קום התהלך בארץ“ גבי אברהם).

ורק לאחר מכן „קיפל הקב"ה כו' (אל המקום שהיה כבר) תחתיו, ולאחרי זה „ויחלום גו"ו ואמר לו הקב"ה „הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה גו"ו". ואם כן, מה נוסף ונתחדש (לגבי יעקב) עי"ז ש„קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו"³⁴?

ח. ועל כך ממשיך רש"י „רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו": נתינת הקב"ה ליעקב את הבעלות על ארץ ישראל בהיותו „שוכב עליה" בלבד – שלא כאברהם שנצטווה „קום התהלך בארץ" – היא החידוש שבהבטחה ליעקב ביחס להבטחה לאברהם³⁴:

הבטחה ליעקב נתחדש שכיבוש הארץ על-ידי בניו יבוא בנקל, בלי כל טירחא, ועל כן גם הסימן על בעלותו בארץ ישראל היה באופן שלא הוצרך לעשות מאומה – די בכך שהוא „שוכב עליה", על הארץ, ותיכף הוא מקבל את הארץ מהקב"ה („קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו").

ולהעיר: בענין זה רואים אנו כיצד דוקא הלימוד בדרך הפשט מעלה חידוש נפלא יתר על דרשת חז"ל בגמרא:

לדברי הגמרא נמצא שהיותה של הארץ „נוחה ליכבש לבניו" היא דבר הקשור לפעולה (וטירחא) על-ידי „בניו", על-כל-פנים כטירחא הנדרשת לכיבוש ארבע אמות;

ועל כך מוסיף רש"י בפירושו על התורה, שבני ישראל לא יצטרכו אפילו לטירחא מועטת כזו בעת הכיבוש, אלא הדבר יהיה באופן של „שוכב עליה",

חילוק בין הבטחה של הקב"ה שבאה רק „בכח" להבטחה שיש עמה „פועל"³¹. אבל על-דרך הפשט, כאשר באה הבטחה מהקב"ה, אין הדבר חסר מאומה ואין צורך להוסיף לכך ענין של „פועל"³² –

אלא ציווי זה נצרך בשביל אברהם, כדי שהבטחת הקב"ה „כי לך אתננה" תורגש אצלו בחוש באופן שיוכל לנהוג בארץ מנהג בעל הבית, כאילו כבר נכנסה הארץ לרשותו³³ – שמתהלך בארץ ישראל „לארכה ולרחבה" כרצונו וחפצו, כאדם המתהלך בארצו שלו.

משא"כ בנידון דידן (לגבי יעקב) „קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו", ויעקב מצדו לא עשה כל פעולה המעידה על בעלותו, ואף אחד גם לא ראה את הנעשה (ולא ידע על כך);

[ועוד זאת: פעולה זו גופא לא היתה באופן שהקב"ה הוא שאמר לו „שכב עליה", אלא „וישכב" (מעצמו),

(31) רא"ם כאן. וראה רמב"ן לך יב, ו. ועוד.

(32) ראה גם חדא"ג מהרש"א חולין שם. וראה דרשות הר"ן דרוש ב'. ולהעיר מהרש"י לך (טו, יח) אמירתו של הקב"ה כאילו היא עשוי.

(33) אף שעדיין לא ניתן לו הארץ, וכחמשך הכתוב „כי לך אתננה" [ולהעיר שגם לדעת ר"א (ב"ב שם) קנה אברהם ע"י הילוכו לארכה ולרחבה רק מקום הילוכו (ולא – כל א"י)] – וע"ד מש"נ (לך טו שם) „נתתי את הארץ" – „כאילו היא עשוי" (כנ"ל) – אף שלא היתה בזה נתינה בפועל, רק „כאילו כו" (ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 204 ואילך).

(* משא"כ ע"ד ההלכה – ראה תיב"ע עה"פ. רמב"ן שם, טו. ובארוכה – פרשת דרכים דרוש ט. לקו"ש חט"ו ע' 101 הערה 16. וש"נ.)

(34) ראה גם חדא"ג מהרש"א שם.

היחידה של יעקב, ובדרך ממילא – אל בחינת היחידה של כל אחד ואחת מישראל (שהרי כל נשמות ישראל הן „בניו“, היינו שכלולות בנשמת יעקב (ונמשכות ממנה)³⁹).

וזהו גם הטעם שהדבר פעל „שתהא נוחה ליכבש לבניו“, ואף באופן של „שוכב עליה“, שהפעולה כולה נשלמת מלמעלה כנל – שכן בבחינת היחידה אין מקום לכל מציאות של מנגד⁴⁰, ולכן מצד בחינה זו נעשה הבריור בדרך ממילא ומאליו, ללא מלחמה, באופן של „שלום“⁴¹.

י. עוד ענין נפלא שנוסף בפירוש רש"י על התורה יתר על דרשת חז"ל בגמרא:

בגמרא נאמר שמה ש„קפלה הקב"ה כו" הוא הטעם („כדי“) על זה „שתהא נוחה ליכבש לבניו“ – היינו שעי"ז נתן הקב"ה בארץ ישראל כח, שאם לאחרי זמן יבואו בני ישראל לכבשה, יהיה כיבוש זה בנקל, בנתינה מאת הקב"ה, „לך אתננה ולזרעך“. אולם לא נאמר כאן שאכן בני ישראל עתידים לבוא ולכבשה (באופן של „נוחה כו“).

– ובימינו רואים אנו, לדאבונו, שישנם יהודים שרח"ל יש צורך

שהקב"ה ישלים את המלאכה עוד בטרם יבואו לכבוש, על-דרך דברי חזקיה המלך, „אני ישן על מטתי ואתה עושה“³⁵.

ובמלים פשוטות: די בכך שעם ישראל „שוכב עליה“, ומיד מודים כל אומות העולם (שמידם צריך לכבשה) כי כל ארץ ישראל כולה לגבולותיה היא נחלת עולם לעם ישראל, וארץ ישראל כולה נמצאת תחת יד ישראל ללא שום מלחמה כו³⁶.

ט. הביאור בזה בפנימיות הענינים – יש לומר:

ידוע ביאורו של כ"ק אדמו"ר האמצעי – בעל הגאולה והשמחה די' כסלו³⁷ – במאמרו הידוע ד"ה אתה אחד³⁸, שבארבע אמותיו של אדם מאירה בחינת יחידה שבנפש, כיון שהיא מסוג כה נעלה של „מקיף“, עד שאינה יכולה לשרות על הגוף אפילו בבחינת מקיף, ולכן היא מתפשטת בארבע אמותיו של אדם, שהן בגדר „מקומו“.

וזהו ש„קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו“ – תחת ארבע אמות של יעקב – כי עי"ז קישר הקב"ה את הבעלות על ארץ ישראל אל בחינת

(35) איכ"ר פ"ד, טו.

(36) ראה רש"י דברים (א, ח): אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה כו' (שמוה מובן שלעת"ל יהי' באופן זה). וראה גם רשב"ם ב"ב (הנ"ל הערה 12). משכיל לדוד כאן.

(37) בו יצא ממאסרו בשנת תקפ"ז – ראה בפרטיות ס' התולדות אדמו"ר האמצעי (קה"ת) פרק ח.

(38) קה"ת, תשכ"ה. וראה גם לקו"ש חט"ו ע'

229. וש"נ.

(39) אגה"ק סי' ז (קיא, סע"ב).

(40) לקו"ת תצא לו, ג. ובכ"מ.

(41) ראה בארוכה שער התפלה לאדהאמ"צ ד"ה פדה בשלום פי"א-יב.

ועפ"ז יש לבאר שייכות דיום גאולת אדהאמ"צ (יוד' כסלו) לפי ויצא (שחל תמיד בסמיכות לפ' זו) – ע"פ הידוע (בית רבי ח"ב פ"ה בהערה) שגאולתו היתה בעת אמירת הפסוק (תהלים נה, יט – משיעור תהלים החדשי יוד' כסלו) „פדה בשלום גו“.

מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה⁴³, ועל-אחת-כמה- וכמה דבר שהשם מרמז עליו בעצמו, ולא ב„דבר אחד“ סתם שעשה (השם), אלא בנס גדול כו'.

ועוד י"ל לפי פירוש רש"י, שפירוש „שתהא כו“ הוא שכן עתיד להיות בודאי, היינו שהקב"ה רמז ליעקב מציאות – ש„בניו“ עתידים בודאי לכבוש את ארץ ישראל בנקל,

כי „הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן“⁴⁴, ובכלל הבטחה זו – שכל בני ישראל יתייצבו עוד בהיותם ב„גלותן“ בתוקף האמיתי להחזיק בכל ארץ ישראל לגבולותיה⁴⁵, ויתקיים „ומיד הן נגאלין“⁴⁶ על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת מוצאי ש"ק פ' ויצא תשל"ט)

להתווכח עמם על כך שכל ארץ ישראל לגבולותיה שייכת לעם ישראל בתור נחלת עולם.

כאשר רש"י פותח בכך את פירושו על התורה⁴², כותב הוא שאומות העולם (בלבד) עתידים לטעון „לסטים אתם כו“; יתר על כן: מאחר שתורת אמת מורה מהי התשובה שיש להשיב להם („כל הארץ של הקב"ה . . ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו“), מובן שאם רק נאמרת תשובה זו לאומות העולם באופן הראוי למסירת דברי ושלחות הקב"ה, בתוקף המתאים (כך שירגישו השומעים שהדברים יוצאים מן הלב), מבטל הדבר לגמרי את ערעורם של אומות העולם,

ואילו עתה באים מנגד יהודים רח"ל וטוענים להיפך וכו' –

בא רש"י בפירושו על התורה, ומבאר, מפרט ומוסיף (על לשון הגמרא) „רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו“ – הקב"ה רמז זאת ליעקב (ועל-ידו גם „לבניו“), וזה גופא מהווה התעוררות ונתינת כח ותביעה לכבוש, שהרי הבריאה כולה מיוסדת על „כל

(42) בראשית א, א. וראה משכיל לדוד כאן.

(43) שבת עז, ב.

(44) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(45) ועאכו"כ שלא יגמרו לזה, שתמורת ההכנה ל„תהא נוחה הארץ ליכבש לבניו“, יהי מצב ח"ו ש„תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם (נכרים ח"ו)“ (רש"י ד"ה לספר – עירובין מה, א. שו"ע אדה"ז אר"ח סשכ"ט ס"ו) – ע"י שיתנו עיירות הסמוכות לספר בידי נכרים, היפך פסק דין מפורש בשו"ע (אר"ח שם) שאפילו דרישתם כניסה לשעה קלה לקחת קש ותבן – איסור פק"נ דכל הארץ הוא.

